

Oponentní posudek

doktorské disertační práce TOMEŠ, J. *Ozbrojené konflikty po konci studené války: kritická kvantitativní analýza. Praha: PřF UK, 2008. 257 s.*

Doktorská disertační práce RNDr. Jiřího Tomeše je členěna (kromě úvodu a závěru) do osmi hlavních kapitol. V poměrně rozsáhlém úvodu (7 stran) si autor všímá geopoliticky rozděleného světa po konci studené války, v podstatě od 90. let minulého století a jeho odrazu v politické (mezinárodní) a politickogeografické (geopolitické) literatuře a dalších zdrojích. Součástí této kapitoly jsou autorem vyslovené hypotézy v oblasti problematiky věcného řešení a v oblasti metodicko-statistického studia předmětu disertační práce.

První kapitola je věnována teorii ozbrojených konfliktů a válek. Nechybí zde základní přístupy a pohledy jednotlivých teorií konfliktů a válek, za období zejména posledních 100 let.

Druhá kapitola se zabývá definicemi a metodologickými problémy (datasety konfliktů). Pokud by čtenář očekával, že bude jakousi metodologií práce, bude asi zklamán. Na druhé straně hutně vyjádřený „slovník“ práce a bohatá mapová (obrázková ?) dokumentace může tento quasi nedostatek vhodně nahradit. Zajímavá je typologie ozbrojených konfliktů ve světě za období 1946 – 2005.

Ve třetí kapitole autor popisuje vývoj ozbrojených konfliktů po konci studené války. Protože disertační práce má podtitul *kritická kvantitativní analýza*, asi nepřekvapí, že třetí kapitola (a samozřejmě nejen ona) je zpracována především z tohoto hlediska. Osobně se domnívám, že zvolené téma by určitě sneslo mix nebo dokonce převahu kvalitativních přístupů. Postup poněkud připomíná neopozitivistické období „kvantitativní geografie“. I kdybychom celý předmět autorova zájmu zúžili na mezinárodní (mezistátní) vztahy, dovolím si tvrdit, že důležitější je **kvalita** těchto vztahů než jejich **kvantita**.

Ve čtvrté kapitole je diskutována typologie konfliktů podle jejich příčin. Není zde ale příliš jasné, zda jednotlivé dílčí subkapitoly (4.1 – 4.6) mají představovat ony proklamované typy. Pokud by tomu tak nebylo, jinou typologii jsem v textu této kapitoly nenašel.

V páté kapitole je předložena statistická analýza vnitrostátních konfliktů. Tato zcela „kvantitativní kapitola“ je značně nepřehledná. Snad je to tím, že je příliš strukturovaná. Autor jde do značných detailů až kritik, zda v některé zemi bylo x nebo y konfliktů. Totéž se týká počtu obětí atd. Poněkud chaoticky se jeví subkapitoly 5.1 a 5.3, což je snad dáno příliš velkou hierarchizací desetinného třídění textu kapitol. K hlavním proměnným autor řadí

etnické a kulturní, ekonomické, geopolitické (zde nikoliv proměnné, ale údaje), ostatní proměnné. Nejednotná typografie (včetně tloušťky písma, diakritiky atd.) úpravu této části činí málo přehlednou (obdobně i u jiných kapitol). Korelační a regresní analýza je zde hlavní metodou kvantitativní analýzy. Myslím, že celá práce mohla skončit kapitolou 5.4 (shrnutí), velice by jí to prospělo.

Nicméně disertační práce pokračuje šestou kapitolou (str. 103 – 137). Zde je mimořádně „velká plocha“ věnována proměně charakteru ozbrojených konfliktů po konci studené války. Hemží se to zde zejména synonymickými pojmy (tučně vytištěnými) nových válek, jejichž výčet však, dle mého názoru, postrádá smysl. Snad kromě jediného: ukazuje autorovu detailní znalost problematiky.

Sedmá kapitola analyzuje ekonomizaci konfliktů a nové zdroje jejich financování. Má přiměřený rozsah (str. 138 – 145), proč zde autor zařadil obr. 28 na str. 141 není jasné, protože vypovídá o typologii vnitrostátních ozbrojených konfliktů 1945 – 1989 a 1990 – 2006 a nikoliv o ekonomizaci konfliktů.

Disertační práce je završena osmou kapitolou nazvanou geografické aspekty a proměna geografického rozšíření válek a konfliktů (str. 146 – 157). Čtenář by zde mohl očekávat jasný (nejen obsahově, ale i typograficky) přehled či příklady jednotlivých aspektů. Jediný závažnější je aspekt teritoriální a hraniční, když na str. 146 je ještě zmínka o rimlandu, resp. o shatterbelts. Ani zde mapy (vždy nazývané obrázky) a tabulky k tomuto poznání nepřispívají. Termín geografické aspekty zde sice najdeme, ale týká se pouze výskytu surovin a konfliktů.

V závěrečné kapitole autor přiznává, že hodnocení výsledků je obtížné samo o sobě. Domnívám se, že právě zde se autor dopustil osudné chyby. V úvodních pasážích práce totiž nikde nenajdeme jednoznačně definovaný cíl (cíle) disertační práce. Jakýsi nedokonalý pokus je na str. 12 – 13, kde jako cíl práce se uvádí rozebrání 4 okruhů otázek. V rámci takto definovaného cíle je formulována hlavní hypotéza a 13 hypotéz dílčích. Právě na ně autor reaguje v závěrečné kapitole takto: „Hodnocení výsledků a formulování závěrů v případě široce koncipovaného cíle práce je obvykle obtížné již samo o sobě. Pokud se navíc jedná o hodnocení tak komplexního jevu jakým jsou války a ozbrojené konflikty a jejich proměny, pak to platí dvojnásob. Také proto nelze považovat (celkové) výsledky a poznatky práce za jednoznačné, resp. za takové, které by dávaly naprosto jasné odpovědi jak na tradiční otázky, tak na otázky a hypotézy pokládané a formulované v úvodu v úvodu. Řadu z nich lze potvrdit, spíše však na základě velmi jednoduchých srovnání a údajů, než s využitím statistických korelačních a regresních analýz“. O to se pak autor pokouší u všech 13 hypotéz.

Disertační práce je doplněna nebývale bohatou bibliografií, průběžné číslování položek použité literatury chybí, citace nejsou zcela v souladu s doporučenou normou ISO. Rovněž tři desítky položek vybraných internetových zdrojů jsou úctyhodné. Práce dále obsahuje 3 přílohy, 30 obrázků a 47 tabulek. Zřejmě vlivem scanování nemají všechny obrázky (mapy) vždy dostatečně kontrastní rozlišovací schopnost.

Typografickou úroveň disertační práce považuji za průměrnou, nepřehledné je členění textu desetinným i jiným tříděním, nejednotné je používání tučného písma (slov), někde i diakritiky.

Závěr:

RNDr. Jiří Tomeš určitě předloženou prací prokázal, že má široký i hluboký rozhled v politické geografii a geopolitické problematice. Předložil velmi podrobně rozpracované a aktuální téma dneška – války a ozbrojené konflikty. Dokázal shromáždit, utřídit a vyhodnotit nezvykle rozsáhlé množství zdrojů různého druhu a typu. Je ale nepochopitelné, že např. v seznamu literatury nenajdeme jedinou autorovu práci. Zda je to opomenutí, záměr nebo přílišná skromnost autora, či jiný důvod, nelze odpovědět. Osobně sám znám celou řadu mapových, atlasových i textových děl autora a vím, že výsledky své práce je chopen publikovat. Ostatně právě na předložené disertační práci je nepochybně zřejmé s jakou erudicí se autor pustil do statistických analýz velmi bohatých (rozsahem i obsahem) zdrojů. Ač je práce s ohledem na zvyklosti u disertačních prací velmi rozsáhlá, splňuje všechny kvalitativní požadavky kladené na doktorské disertační práce.

Doporučení:

Disertační práci RNDr. Jiřího Tomeše doporučuji k obhajobě a po jejím úspěšném obhájení také udělení titulu Ph.D.

V Ostravě 9. 7. 2008

Doc. RNDr. Petr Šindler, CSc.